

Міжнародний волонтерський рух: витоки і становлення

План

1. Базові поняття та принципи.
2. Всесвітня Декларація волонтерів.
3. Моделі та інфраструктура національних волонтерських рухів.
4. Міжнародний досвід.

*(П'ятого грудня у всьому світі відзначається
Міжнародний День Добровольців.*

Сьогодні волонтерські організації існують у 80 країнах світу.)

Волонтерський рух існує вже багато сторічч. І хоча в різних країнах це явище має різні назви – у Ботсвані – *merhato*, в Еквадорі – *minga*, в Індонезії – *gotongroyong*, у Руанді – *kwitango*, у Південній Африці – *ubuntu*, у Південній Азії – *shramadana*, воно є універсальним людським феноменом, який зустрічається в усіх культурах, на всіх рівнях економічного розвитку, серед представників обох статей і людей різного віку.

Особливий інтерес мають дослідження процесів добровільного залучення фахівців різного профілю у країнах з відносно тривалою історією соціальної роботи, і, зокрема, – в США.

Початок ХХ століття - десятиліття «відкритих дверей» американських університетів, в період якого навчання соціальній роботі, соціології і психології пройшла значна частина європейських фахівців. Завдяки цій школі багато теоретичних підходів, розроблених концепцій і апробованих моделей, технологічних і методичних прийомів, народжених у США, дали потужні результати у більшості європейських країн.

30-ті роки - Розквіт волонтерського руху в США припадає, в цей час в ньому брало участь близько 3-х мільйонів молоді:

- президентом Ф. Рузвельтом була створена волонтерська організація *Civilian Conservation Corps* (цивільний корпус збереження) для зниження рівня безробіття.

1961р. - Наступний розквіт волонтерства в США:

- Президент Кеннеді створив організацію „Корпус Миру”. Волонтерами були, як правило, приватні особи, громадські діячі (Д.Адамс, М.Річмонд, А.Соломон), релігійні діячі (пастор С.Барнетт, Ч.Вара).

1990-ті роки - при президенті Б.Клінтону, волонтерських рух досяг найбільших розмахів:

- спорудження й обладнання спортзалів школи за кошти членів місцевої громади;
- співпраця зацікавлених громадян з поліцією;
- діє програма „сусідський нагляд”;
- тренування спортивних дитячих команд поліцейськими;
- збирання учнями герметично закритих продуктів, розподіл їх між бідними в День подяки;
- надання окремими сім'ями допомоги людям, потерпілим від торнадо;
- програма зв'язків працівників інституту громадських прав міста Бірмінгем із громадою - школами, церквами, притулками;
- відвідування на волонтерських засадах підготовчих занять старшокласниками, майбутніми учасниками підліткового суду, їх участь у судах в ролі присяжних, адвокатів, сторони обвинувачення;
- розбудова релігійними громадами церков, каплиць на території приватного університету, виділення коштів на підтримання закладів;
- участь окремих приватних осіб у подіях пов'язаних із урегулюванням міжетнічних, політичних, релігійних конфліктах у різних країнах світу.

XIX століття - У країнах Західної Європи і США волонтерський рух почав активно розвиватися, як рух «дружніх візитерів», сестер милосердя, самаритян, місіонерів:

- у період воєнних дій між Північчю і Півднем зіграли жіночі благодійні комітети, які створювалися при лікарнях і військових шпиталях
- почали створюватися перші агенції, які надавали окремі види соціальної допомоги. Сотні жінок, а з ними – молодь, безкорисливо віддавали свої знання і досвід самотнім матерям у питаннях виховання дітей, а також самим дітям, позбавленим з огляду на різні причини батьківського тепла.

Найбільш популярними сферами волонтерської діяльності в США являється сфера обслуговування - столові, ремонт, транспортування. Зі всіх волонтерських державних закладів США більше половини - волонтери в навчальних закладах. Вони доглядають за дітьми, організують кружки, навчають англійській мові дітей іммігрантів, керують хором, театральними та музичними виступами.

Корпус Миру США ця організація фінансується правлінням США й об'єднує американських громадян, які бажають працювати за кордоном. Корпус Миру був створений в 1961 році із ініціативи президента Дж. Кеннеді, і до цього часу корпус миру підпорядковується безпосередньо президенту США. Уряд США надає фінансові кошти на проживання, харчування, дрібні витрати будь-якій особі, що бере на себе обов'язання протягом двох років виконувати напружену роботу за кордоном.

Корпус Миру США розпочав свою діяльність і в Україні. Згідно з офіційною угодою, підписаною Президентом України Л.Кравчуком та Президентом США Дж. Бушем у травні 1992 у Вашингтоні.

Завдання добровольців корпусу миру полягає у сприянні продуктивного обміну досвідом між людьми і організаціями України. Волонтери не забезпечують організації фінансами, устаткуванням або товаром, вони впроваджують різноманітні проекти і підтримують соціологічні, економічні, культурологічні та інші об'єднання:

- проект економічного розвитку в Україні реалізується шляхом обміну досвідом роботи в умовах вільного ринку, допомогою підприємцям у набутті бізнесових навиків та досвіду;
- проект викладання англійської мови, як іноземної здійснюється з метою поширення та удосконалення викладання англійської мови, що є необхідною умовою повноцінної участі України в Міжнародного обміну інформацією;
- проект охорони навколишнього середовища спрямований на розвиток екологічної свідомості громадськості та поширення екологічної освіти, допомога екологічним недержавним організаціям та посилення їх ролі в процесі прийняття управлінських рішень, щодо природокористування, удосконалення методів управління природоохоронними територіями, забезпечення збалансованого розвитку громадян.

Відмінною рисою розвитку волонтера в США є децентралізація, яка знаходить своє віддзеркалення в наявності і реалізації різних соціальних програм на всіх рівнях: федеральному, штату, місцевому. Такий програмний підхід має переваги, що дозволяють оперативно реагувати на соціальні потреби різних категорій населення з урахуванням місцевої специфіки.

Іншим шляхом відбувався розвиток доброчинності в Європі, і, зокрема, у Німеччині. Індустріалізація країни спричинила різке зuboжіння сімей робочого класу, а як результат, – зросло число користувачів соціальних послуг. Оскільки церкви і приватні благодійні установи виявилися неспроможними впоратися із ситуацією, у другій половині XIX ст. виникла необхідність у державному регулюванні цього процесу, тобто у державному соціальному забезпеченні.

У 1880 р. за ініціативою Німецького конгресу з доброчинності була створена Німецька доброчинна спілка турботи про бідних, яку у **1919 р.** перейменували на Німецьку спілку державної і приватної опіки. Це центральна спілка, яка діє і понині: вона об'єднує державні, приватні, громадські установи, а також окремих фахівців, що визначають стратегію розвитку соціальної роботи в Німеччині.

У 1990 р. після об'єднання НДР і ФРН число її учасників збільшилося до 3 тис. осіб. Держава делегувала до її складу своїх представників на федеральному рівні, рівні федеральних земель вільних міст і округів. Важлива роль відводиться представникам громадських організацій, куди входять: Об'єднання добродійності для робітників, католицький «Карітас», Паритетний Союз, Німецький Червоний Хрест, Союз милосердя Євангельської церкви тощо.

Сьогодні в Німеччині відбувається активна реформа системи державного і недержавного соціального забезпечення. Вона передбачає і розширення фронту волонтерських робіт. Наприклад, у разі захворювання і пов'язаних з ним особистих обставин клієнти соціальних служб держави можуть звернутися не менше, як до 15 спеціалізованих установ різного профілю (соціально-педагогічних, медичних, психіатричних, психотерапевтичних), а також у соціальні добровільні служби – служби роздачі їжі, служби допомоги вдома, служби з підтримки і допомоги для родичів потерпілих тощо.

Таким чином, у європейській моделі соціальної роботи добровільна допомога населенню входить до загальної державної системи соціальної допомоги і є важливим її елементом, який розширює проблемне поле цієї життєвоважливої діяльності.

Волонтерський рух відіграє все більш значущу роль у суспільних процесах розвинутих країн світу. Вагомий соціальний і економічний внесок праці волонтерів був підтверджений у ході дослідження некомерційного сектора 22 країн, серед яких країни Західної Європи (Нідерланди, Німеччина, Ірландія, Бельгія, Австрія, Франція, Фінляндія, Великобританія), а також Австралія, США, Ізраїль, Японія, держави Центральної і Східної Європи (Чехія, Словаччина, Угорщина, Румунія), країни Латинської Америки (Аргентина, Перу, Бразилія, Колумбія, Мексика). Автори цього дослідження А. Саламон і Х. Анхайер вважають, що нині у світі відбувається «глобальна суспільна революція», що полягає у «вибуху» організованої приватної волонтерської діяльності, пов'язаної зі зростанням самовизначення особистості в сучасному суспільстві, де в наявності виступають інформаційна революція і криза держави .

На сьогоднішній день волонтерські організації існують у 80-ти країнах світу. При цьому частіше **волонтерами стають білі жінки віком від 35-44 років**, що мають оплачувану роботу, особливо ті, хто є висококваліфікованими професіоналами або займають керівні позиції, мають високий освітній рівень, одружені, мають дітей.

Найпопулярнішими віковими категоріями на території Євросоюзу є групи від 18 до 30 років та люди після 50 років.

У Чехії зараз дуже активно лобюються зміни до законодавства, що стосується волонтерської діяльності. Просувається питання проте, коли уряд Чехії почне обговорювати ситуацію і винесе остаточне рішення чи потрібен спеціальний закон стосовно волонтерства і, якщо так, то яке Міністерство буде відповідати за створення цього закону.

Поняття волонтер та волонтерська діяльність також ще не визначені в Польському законодавстві. Діючим трудовим кодексом волонтерська діяльність не регулюються. Термін волонтер згадується лише в законі про соціальні служби, де сказано, що соціальним працівникам можуть допомагати волонтери. Однак тут є дві проблеми: по-перше в законі визначається, що такими добровільними помічниками можуть бути особи які досягли 18 річного віку. Хоча в більшості випадків бажання допомагати соціальним працівникам висловлюють школярі; по-друге, є проблеми зі збереженням конфіденційності інформації. В даний момент законопроект про волонтерство знаходиться в Польському парламенті. Однак урядовці і парламентарі говорять, що буде дуже важко з його прийняттям, бо перш за все, існує проблема визначення поняття волонтерства, волонтерська діяльність.

Отже, аналіз зарубіжного досвіду волонтерської роботи (США, Японія, Австралія, Італія, Німеччина, Великобританія, Ірландія та ін.) засвідчує, що в тій чи іншій формі він є в кожній країні світу, у багатьох він законодавчо зафіксований та має деякі особливості:

По-перше, це давня традиція відкриття центрів волонтерів (так, у 1910 році створено систему благодійної допомоги в Японії; у 1973-му році – незалежний центр волонтерів у Великобританії (з 1996 року – Національний центр волонтерської роботи, з допомогою якого в 70-х роках ХХ століття почалося створення національної мережі волонтерських агентств).

По-друге, організації волонтерів численні за своєю представленістю в суспільстві й за складом волонтерів (в Австралії функціонує понад 30 місцевих волонтерських агентств; у Великобританії – 500 волонтерських центрів та професійних громад; понад 10 млн японців у тій або іншій формі беруть участь у русі волонтерів; у США – понад 100 млн людей; у Франції – 60 % населення зайняті добровольчою діяльністю; у Німеччині – понад 2 млн осіб; близько 33 % населення Ірландії є волонтерами).

По-третє, організації волонтерів активно співпрацюють із соціальними інститутами суспільства (Комітет голів волонтерських організацій і фондів Італії представляє інтереси 2 млн волонтерів перед урядом, парламентом, церквою; у США робота як волонтер ураховується при

визначенні виробничого стажу так само, як і оплачувана праця. Троє з кожних чотирьох американських громадян регулярно вносять кошти на благодійні цілі, виділяючи щорічно понад 1 000 доларів із родини. На ці особисті внески приходится майже 90 відсотків всіх благодійних внесків. Фонди й ділові корпорації за всієї своєї значимості надають лише 10 % усіх внесків на добродійність. В останній беруть участь люди всіх рівнів доходу, і люди з низькими доходами часто бувають щедрішими, ніж багаті (у Великобританії добровільні помічники співпрацюють з державними структурами соціальної сфери).

По-четверте, волонтерів залучають до проведення великомасштабних заходів (так, в Олімпійських іграх у м. Сідней 2000 р. взяло участь понад 50 тис. австралійських волонтерів), що засвідчує довіру до волонтерів із боку уряду країн і пошану цього виду діяльності серед населення). По-п'яте, волонтери надають консультаційні, освітні послуги, підтримують нові організації волонтерів, волонтерський рух, громадські дії.

Базові поняття та принципи

Поняття «волонтерство» застосовується для позначення діяльності, що здійснюється людьми добровільно на безоплатній основі і спрямована на вирішення проблем суспільства. Слово «волонтер» походить від французького «volontaire» (лат. «voluntarius») і в дослівному перекладі означає «доброволець», «той, що має бажання». Таким чином, волонтером може бути будь-яка людина, що бажає присвятити свій вільний час добровільній праці. Історія людства не пам'ятає такого суспільства, якому були б чужі ідеї добровільної та безкорисливої допомоги.

Волонтери дотримуються та використовують на практиці такі основні принципи:

- визнають право на об'єднання за всіма чоловіками, жінками та дітьми незалежно від їх расової приналежності, віросповідання, фізичних особливостей, соціального та матеріального становища;
- поважають гідність та культуру всіх людей;
- надають допомогу, безкоштовні послуги особисто або організовано - в дусі партнерства і братерства;
- визнають рівну важливість особистих і колективних потреб, сприяють колективному забезпеченню цих потреб;
- ставлять перед собою мету перетворити волонтерство на елемент особистого розвитку, набуття нових знань і навичок, удосконалення здібностей шляхом стимулювання ініціативи та творчості людей, які при цьому мають можливість бути творцями, а не користувачами;

- стимулюють почуття відповідальності, заохочують сімейну, колективну та міжнародну солідарність.

Виходячи із основних принципів, волонтери повинні:

- сприяти тому, щоб особиста участь перетворювалася в колективний рух;
- активно підтримувати свої асоціації, бути відданими їх меті, знати їх політику та діяльність;
- прагнути в міру своїх здібностей та наявності вільного часу успішного завершення, згідно із взятою на себе відповідальністю, спільно розроблених програм;
- співпрацювати зі своїми колегами по асоціації в дусі взаєморозуміння та взаємної поваги;
- не ухилятися від нових завдань;
- не розголошувати конфіденційну інформацію, якщо така передбачається характером діяльності.

Зі свого боку, поважаючи права людини та основні принципи волонтерства, асоціації повинні:

- забезпечувати розумну регламентацію волонтерської діяльності, визначати межу добровільної співпраці, якісно формулювати та з повагою ставитися до функцій волонтерів;
- доручати кожному такий вид роботи, що йому найбільш підходить, при цьому забезпечити відповідні навчання та допомогу;
- регулярно підбивати підсумки діяльності і оприлюднювати їх;
- забезпечити, у разі необхідності, компенсацію ризику, пов'язаного з діяльністю волонтерів, а також шкоди, що ненавмисно завдана третій особі в результаті діяльності волонтерів;
- забезпечити доступ до волонтерської діяльності, відшкодовуючи у разі необхідності витрати;
- передбачити методи припинення волонтерами своєї діяльності як з ініціативи асоціації, так і з їх особистої

В Україні волонтерський рух стрімко поширюється. Зростає кількість громадських об'єднань і організацій, діяльність яких спрямована на надання соціальної допомоги різним верствам населення. Сьогодні у державі функціонують досить потужні Центри волонтерського руху.

Всесвітня Декларація волонтерів

З 1970 року Міжнародна асоціація добровольчих зусиль кожні два роки проводить **Всесвітню конференцію волонтерів**. На такій конференції, що

проходила 1990 року в Парижі, було прийнято першу Загальну декларацію волонтерів. 2001 року на конференції в Амстердамі вона була переглянута. В ній, зокрема, зазначається, що в волонтерстві можуть проявлятися й підсилюватися спільність, піклування, служіння, несення суспільної відповідальності, навчання та розвиток; волонтерство може скріплювати суспільство та вирішувати його проблеми.

Декларація підтримує право на волонтерську діяльність для всіх чоловіків, жінок та дітей, незалежно від їхньої раси, віросповідання, фізичних особливостей, соціального та матеріального становища.

В Декларації підкреслюється, що волонтерство - це добровільний вибір, що відображає особисті погляди і позиції: це активна участь громадянина в житті суспільства, що виражається, як правило, у спільній діяльності у межах різного роду асоціацій. Волонтерство сприяє покращенню якості життя, особистому процвітанню й поглибленню солідарності, реалізація основних потреб на шляху будівництва справедливішого і мирного суспільства, більш збалансованому економічному і соціальному розвитку, створенню нових робочих місць і професій.

У Декларації проголошено низку головних принципів руху, зокрема принцип надання особистих або організованих послуг, а також принцип перетворення волонтерства в елемент особистого розвитку, набуття нових знань та навичок. Ця Декларація підтримує право кожної жінки, чоловіка та дитини на вільне об'єднання у спілки та зайняття волонтерською діяльністю без будь-якої дискримінації відносно культурного та етнічного походження, віросповідання, віку, статі, фізичного, соціального чи економічного становища. Всі люди у світі повинні мати право на вільне витрачання свого часу, таланту та енергії на користь інших людей чи громади, працюючи індивідуально чи в колективі і не сподіваючись на фінансову винагороду.

Моделі та інфраструктура національних волонтерських рухів

Інфраструктура волонтера визначається як сприятливе середовище, організаційні структури і можливості, що забезпечують сприяння добровольчеству для мобілізації добровольців і утриманні їх в різних практиках. Це середовище включає сукупність політичних рішень і нормативно-правових актів які захищають добровольців і стимулюють їх діяльність.

Організаційні структури включають уніфіковані алгоритми, які дозволяють мобілізувати добровольців, утримувати і підтримувати їх. Під можливостями, що забезпечує сприяння волонтерів, розуміються функціональні і технічні ресурси волонтерських організацій, які працюють на

адаптацію інфраструктури до обставин, що міняються, дозволяють працювати з високими стандартами ефективності і досягати результатів.

Пеггі А. Тої та Лінді Н. Хьюїтт описують чотири моделі добровольців:

- **Перша модель** - це «Мотиваційна модель волонтерів», яка фокусується саме на індивідуальній мотивації, діапазон якої надзвичайно широкий, наприклад це може бути бажання отримати нові навички, підвищення самооцінки, почати створювати кар'єру, самоствердитися або навіть зменшити внутрішньо особистісний конфлікт або загрозу. Саме тому ця модель стверджує, що систематичним волонтером бути неможливо, це дуже рухлива форма участі, яка залежить від багатьох факторів.
- **Друга модель** – «Модель цінностей та ставлення» підкреслює зв'язок між волонтерством та індивідуумом. Віра про важливість громадянської участі і відповідальність головне для особистості, яка хоче приймати участь у волонтерській роботі. Цінності, сильна громадянська позиція і бажання до вдосконалення виступають головними рушійними силами волонтера.
- **Третя модель** – це «модель ідентифікаційної ролі», тобто це модель під час якою минулий досвід добровільної діяльності мотивує до залучення нових людей, або однієї і тієї ж самої людини ще один раз, після того як вона побачила яка користь була минулого разу. З цього формується волонтерська ідентичність, коли людина здобуває приємні спогади, знайомства та навички до яких хочеться повернутися.
- **Четверта модель** – «Модель волонтерської особистості» говорить про те, що існують людські особливості які більш притаманні для того, щоб бути волонтером. Це означає, що волонтер – це людина, яка здатна до внутрішнього самоконтролю, з високою емоційною стабільністю і з почуттям гідності. Тому, люди які можуть впоратись зі своїми емоціями і мають стабільне психологічне здоров'я скоріше матимуть змогу стати волонтерами.
- **П'ята модель** – це «Модель особистого добробуту». Вона поєднує в собі характеристики особистості (впевненість у собі, почуття контролю над власним життям, самостійність і відчуття гідності), а також добре фізичне і психічне здоров'я, як необхідні ресурси для тих, хто хоче займатися добровільною діяльністю.

Міжнародний досвід

Основні форми волонтерської роботи за кордоном:

- **обслуговування** (традиційна форма допомоги однієї людини іншій, яка припускає особисту підтримку – допомога під час покупок, дружні відвідування, обмін досвідом тощо);
- **боротьба за зміни й захист громадянських прав** (спрямовані на зміну функціонування установ, захист, розширення прав громадян);

- **суспільно корисна робота волонтерів, пов'язана із функціонуванням державних установ** (поширення інформації, оцінювання державних програм та їх виконання);
- **керівна діяльність волонтерів**, котрі є членами рад директорів та інших органів громадських організацій, що відповідають за вироблення їхньої програмної лінії;
- **самодопомога** (поліпшення стану кварталу або мікрорайону й участь у групах самодопомоги);
- **збір фінансових засобів та пожертвувань.**

Отже, теорія і практика волонтерської роботи в Західній Європі та США мають вищий офіційний статус і більший практичний досвід, ніж в Україні.

!	Зазначимо: волонтерська робота за рубежом, спрямована на підвищення добробуту суспільства, має свої напрями й форми безкорисливої роботи.
---	---

Основні напрями діяльності міжнародних волонтерських об'єднань:

- **Альянс європейських волонтерських організацій** (*Alliance of European Voluntary Service*), Асоціація волонтерських організацій (*AVSO (Association of Voluntary Service)*), Координаційний комітет міжнародних волонтерських організацій (*CCIVS (Coordinating Committee for International Voluntary Service)*) координують діяльність європейських національних волонтерських організацій, короткострокових і довгострокових волонтерських робочих таборів, просуваючи ідеї міжнародного співробітництва, миру та взаєморозуміння й інтереси волонтерства на рівні урядів, соціальних інститутів;
- **Федерація ICYE** (*ICYE (International Christian Youth Exchange)*) реалізує ідеї глобальної освіти та міжкультурного виховання дітей, людей похилого віку й інвалідів, організує дитячі центри та реалізує екологічні проекти;
- **Міжнародна волонтерська організація SCI** (*Service Civil International*) у формі волонтерських антивоєнних проектів, пацифістських семінарів і тренінгів просуває ідеї світу, міжнародного взаєморозуміння та солідарності, соціальної справедливості й захисту навколишнього середовища;
- **Міжнародні волонтерські об'єднання UNV** (*United Nations Volunteers*) – організація, що безпосередньо підпорядковується ООН, займається підтримкою стійкого глобального розвитку на планеті шляхом просування

ідей добровольчества й мобілізації добровольців для вирішення конкретних практичних завдань з надання допомоги біженцям, ВІЛ-інфікованим, дітям-інвалідам; в галузі дитячої й дорослої освіти, охорони здоров'я, міського розвитку, виборчого права й захисту прав виборців, гендерної рівності й прав жінок тощо, практично у всіх країнах-учасницях ООН;

- **Молодіжна міжнародна організація YAP (Youth Action for Peace)** просуває ідеї миру й співробітництва між країнами й активно виступає проти військових конфліктів, займається організацією волонтерських антивоєнних проєктів, пацифістських семінарів і тренінгів, розробкою методів ненасильницького вирішення військових конфліктів, роботою з біженцями, соціально незахищеними групами, лобіюванням антивоєнних і миротворчих ідей серед політичних партій й організацій;
- **Християнський дитячий фонд (ХДФ) (Christian Children's Fund (CCF))** сприяє поліпшенню становища дітей та молоді у світі шляхом розробки та реалізації програм, надання соціальних послуг, навчання спеціалістів та волонтерів_соціальної роботи, розвитку міжнародного співробітництва в партнерстві з державними та недержавними структурами;
- **Українська Асоціація соціальних педагогів та спеціалістів із соціальної роботи (УАСПССР)** – самодіяльна, благодійна громадська організація, діяльність якої здійснюється на засадах розвитку соціальних ініціатив, самоврядування, гласності, добровільності членства та участі в її справах. Основними завданнями діяльності Асоціації є консолідація зусиль у становленні та розвитку соціальної педагогіки й соціальної роботи в Україні; підтримка зацікавлених організацій та фізичних осіб у покращенні соціальних та економічних умов життя, у розвитку творчого потенціалу людей, формування особистості, яка може діяти самостійно, ініціативно, відповідально; організація діяльності соціальних педагогів та спеціалістів з надання допомоги громадянам і групам, котрі мають труднощі соціалізації, адаптації та соціальної реабілітації; сприяння підвищенню професійного рівня та становленню соціального статусу соціальних педагогів та соціальних працівників, захисту їхніх професійних інтересів, створення сприятливих умов роботи, здійснення контролю за виконанням етичних норм. Із 1994 року є повноправним членом Міжнародної Федерації соціальних працівників (IFSW);
- **Волонтерська служба за місцем проживання (Community Service Volunteers (CSV))** (Великобританія) надає молодим людям від 16 до 35 років можливість зайнятися волонтерською діяльністю в таких сферах, як соціальна робота, освіта, охорона навколишнього середовища, засоби масової інформації й волонтерські інновації. Щорічно завдяки CSV понад 63 000 молодих людей беруть активну участь у громадському житті;

- **Національна асоціація волонтерських агентств** (*National Association of Volunteer Bureaux (NAVVB)*) (Великобританія), яку називають „біржею праці волонтерів”, виступає як ряд контактних бюро для людей, які хочуть працювати добровільно; головним завданням волонтерських агентств є консультації, навчання й направлення людей в організації, де потрібна їхня допомога. У 1975 році волонтерський центр Великобританії в „Рекомендаціях про відносини між волонтерами й оплачуваними некваліфікованими співробітниками” чітко висловив свою думку з цього питання: діяльність добровольців має доповнювати роботу оплачуваних співробітників, але не замінити її.

Цікавим є досвід організації волонтерської роботи у зарубіжних вищих навчальних закладах.

Так, у зарубіжній системі соціальної освіти (США, Австрія, ФРН, Швейцарія) передбачено співробітництво вищих навчальних закладів із громадськими організаціями, до діяльності яких залучають студентів.

На базі вищих навчальних закладів організують волонтерські центри й реалізують студентські волонтерські програми, спрямовані на вирішення соціальних проблем конкретного співтовариства, проблеми забезпечення зайнятості молоді, яка засвоює етику служіння людям й розвиває основи громадянськості тощо.

Студентські організації, почесні товариства, братерства й жіночі клуби, гуртожитки та інші спонукають або зобов’язують юнаків і дівчат здійснювати роботу з благоустрою того населеного пункту, де знаходиться навчальний заклад.

Певний досвід накопичено в **Кобленці** (ФРН). Так, на факультеті соціальної педагогіки для студентів, які беруть участь у волонтерських програмах і міжнародних проектах, упроваджено **навчальний курс «Виховання в дусі європейської спільноти»**. **Основною метою визначено:** оволодіння студентами новими спеціальними знаннями з організації спільної, добровільної діяльності, міжнаціональних та міжкультурних проблем; формування умінь та навичок соціально-педагогічної роботи на міжнародному рівні, у галузі вивчення міжнаціональних і міжкультурних проблем.

Особлива роль відведена «розвитку мобільності студентів, підготовки їх до здійснення майбутньої професійної діяльності з використанням мінімум двох різних мов».

Отже, світове співтовариство визнає волонтерський рух способом збереження та зміцнення загальнолюдських цінностей, реалізації прав і обов’язків громадян, особистісного зростання шляхом усвідомлення людського потенціалу. У Всесвітній Декларації Волонтерства відзначається,

що волонтерська діяльність становить фундамент громадянського суспільства, привносячи в життя людей потребу в мирі, свободі, безпеці та справедливості.

Література

1. Волонтери в соціальній роботі: Навч. посіб. / О.Г. Главник, та ін. (упоряд.). – К.: Главник, 2006. – 128 с.: табл. – (Серія «Бібліотечка соціального працівника»).
2. Волонтерство. Порадник для організатора волонтерського руху / Укладач Лях Т.Л., авт. кол.: О.В. Безпалько, Н.В. Заверіко, І.Д. Зверєва, Н.В. Зімовець та ін. – К., 2001.
3. Волонтерський рух в Україні: тенденції розвитку / Вайнола Р.Х., Капська А.Й., Комарова Н.М. та ін. – Академпрес, 1999. – 112 с.
4. Голованова Т.П. Гапон Ю.А. Волонтерство в соціальній роботі як феномен цивілізованого суспільства. Запоріжжя, 1996.
5. Капська А. Й. Підготовка волонтерів до соціальної роботи: Навч.-метод. посібник / А.Й. Капська, О.Г. Карпенко, Н.М. Комарова; Націон. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, Державна соціальна служба для сім'ї, дітей та молоді. – К.: Держсоцслужба, 2005. -152 с.
6. Ларіонова Н., Кратінова В., Караман О. Історико-феноменологічний аналіз волонтерства / Ларіонова Н., Кратінова В., Караман О. // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2007. - № 3. – С. 99-105.
7. Теоретичні аспекти і практичні шляхи залучення волонтерів до соціальної роботи: звіт тимчасового творчого колективу / Український інститут соціальних досліджень. – К., 1998. – 109 с.
8. Школа волонтерів: Навчальний посібник / За заг.ред. Г.С.Скитьової [Авторський колектив: Брик Я.А., Говорун Н. В., Дементьєв В.В., Лащук О.М., Мельник О.В., Потій О.В., Скитьова Г.С., Тищенко М.П.] – 166 с.- К: 2016